

QUAESTIO VI.

Deinde quaerebatur de his quae pertinent ad culpam: et circa hoc quaerebantur quinque: 1° utrum peccet qui ad Ecclesiam vadit propter distributiones, qui alias non iret, quamvis a principio praebendam acceperit ut Deo serviret; 2° utrum aliquis habens de superfluo, peccet, si non det pauperi petenti; 3° utrum quando sunt diversae opiniones de aliquo facto, ille qui sequitur minus tutam, peccet, sicut de pluralitate praebendarum; 4° utrum mendacium semper sit peccatum; 5° utrum quantum aliquis intendit peccare, tantum peccet.

ARTICULUS XI.

Utrum ille qui vadit ad Ecclesiam propter distributiones, alias non iturus, peccet. — (4, dist. 25, quaest. 3, art. 2, quaest. 1, ad 4, et art. 92, corp. fin.)

Ad primum sic proceditur. Videtur quod ille qui vadit ad Ecclesiam propter distributiones, alias non iturus, peccet. Ipse enim videtur ponere obsequium divinum, quod est impretiabile, sub pretio rei temporalis. Ergo committit simoniam; et ita videtur quod mortaliter peccet.

Sed contra, ille qui fecit votum bona intentione, si postmodum in prosecutione voti mutetur voluntas ejus, ut invitus faciat quod volens promisit, non evacuat meritum voti, ut videtur Anselmus dicere in libro de Similitudinibus. Ergo, eadem ratione, qui accipit praebendam ut Deo serviat, non peccabit, quamvis postea mutetur ejus intentio.

Respondeo dicendum, quod ad evidentiam hujus quaestionis notandum est, quod aliquis actus dicitur esse spiritualis dupliciter. Uno modo ex parte principii; quando scilicet actus competit alicui personae propter aliquid spirituale quod in ipso est; sicut Episcopo consecrare basilicas, et diacono legere Evangelium; et in talibus actibus committitur simonia, si aliquis intendat suum actum vendere. Alio modo est aliquis actus spiritualis non ex parte principii, sed ex parte finis tantum; sicut docere liberales artes; quarum veritas spiritualis est; sed hujusmodi doctrina non competit alicui propter aliquod spirituale officium, cum etiam gentilibus liceat hujusmodi artes docere; et in his actibus committitur simonia, si vendatur finis, qui spiritualis est, scilicet ipsa veritas, non autem si aliquis sua opera locet. Celebrare ergo divinum officium in Ecclesia, est actus spiritualis primo modo, competit enim alicui

ex hoc quod est clericus; et ideo simoniam committit qui hujusmodi actum vendere intendit. In qualibet enim venditione pretium accipitur quasi finis. Et ideo in praedicto casu distinguendum est. Si enim hujusmodi distributiones recipit quasi finem sui operis principaliter intentum, simoniam committit, et ita mortaliter peccat. Si autem habet principalem finem Deum in tali actu, ad hujusmodi distributiones respicit secundario, non quasi in finem, sed sicut in id quod est necessarium ad suam sustentationem; constat quod non vendit actum spirituales, et ita simoniam non committit, nec peccat. Sic enim acceptio distributionum non erit causa quare ad Ecclesiam vadat, sed proprie hujusmodi determinatio quare runc vadat et non alia vice.

Et sic patet responsio ad primum; quia non ponit impretiabile sub pretio.

Ad illud vero quod contra objicitur, dicendum, quod tunc in voto non evacuat meritum voti, quando intentio votantis fertur super illicitum; ut cum aliquis vellet non facere illud quod vovit, si non vovisset. Si autem feratur directe super illicitum, tunc evacuat meritum voti; ut cum aliquis vult absolute illud non facere quod vovit. Ille autem qui vult ire ad Ecclesiam pro pecunia sicut pro fine principali habet voluntatem delatam super illicitum, et ideo peccat.

ARTICULUS XII.

Utrum ille qui non dat pauperi petenti si habeat de superfluo, peccet. — (Art. 133; et 2-2, quaest. 34, art. 5.)

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quod ille qui non dat pauperi petenti, si habeat de superfluo, peccet. Facere enim elemosynam de superfluo est in praecepto. Lucae xi, 41: *Verumtamen si quid superest date elemosynam.* Ergo peccat, si petenti non tribuat.

2. Praeterea, aliquis tenetur inquirere de his quae sunt necessaria ad salutem, ut aliquis subveniat existenti in extrema necessitate. Ergo tenetur quilibet inquirere, utrum pauper sit in extrema necessitate, vel statim ei dare.

In contrarium est, quia sic videtur quod omnes essent damnati.

Respondeo dicendum, quod circa hoc distinguendum est. Supposito enim quod aliquis habeat de superfluo et respectu individui et respectu personae, quod tenetur pauperibus erogare; aut videt in paupere petente evidentia signa extremae necessitatis, aut non. Si videt, certum est quod tenetur dare, et

peccat non dando; in hoc enim casu loquitur Ambrosius: *Pace fame morientem: si non paveris, occidisti*. Si vero non appareant; tunc non tenetur dare pauperi petenti; quia quamvis teneatur dare superfluum pauperibus, non tamen tenetur omnibus dare, nec huic dare; sed tenetur distribuere secundum quod sibi visum fuerit opportunum. Nec tenetur inquirere; quia hoc esset nimis grave, quod de omnibus pauperibus inquireret; et praecipue, cum ad eum qui necessitatem patitur, pertineat ut necessitatem suam exponat.

Et per hoc patet responsio ad objecta.

ARTICULUS XIII.

Utrum ille qui habet plures praebendas peccet.

Circa tertium sic proceditur. Videtur quod ille qui habet plures praebendas, peccet ex hoc ipso quod opiniones magistrorum sunt in contrarium. Quicumque enim committit se discrimini in his quae sunt ad salutem, peccat. Sed iste committit se discrimini, ut videtur, cum faciat contra multorum peritorum sententiam. Ergo videtur quod peccet.

Sed contra, potest esse quod in tali casu aliquis adhibet diligentiam, inquirens an habere plures praebendas sit licitum, nec invenit aliquid quod eum moveat ad hoc quod sit illicitum. Ergo videtur quod sine peccato possit plures praebendas habere.

Respondet dicendum, quod duobus modis aliquis ad peccatum obligatur: uno modo, faciendo contra legem, ut cum aliquis fornicatur: alio modo, faciendo contra conscientiam, etsi non sit contra legem; ut si conscientia dicat alicui, quod levare festucam de terra sit peccatum mortale. Ex conscientia autem obligatur aliquis ad peccatum, sive habeat certam fidem de contrario ejus quod agit, sive etiam habeat opinionem cum aliqua dubitatione. Illud autem quod agitur contra legem, semper est malum; nec excusatur per hoc quod est secundum conscientiam; et similiter quod est contra conscientiam est malum, quamvis non sit contra legem. Quod autem nec contra conscientiam nec contra legem est, non potest esse peccatum.

Dicendum est ergo, quod quando duae sunt opiniones contrariae de eodem, oportet esse alteram veram et alteram falsam. Aut ergo ille qui facit contra opinionem magistrorum, utpote habendo plures praebendas, facit contra veram opinionem; et sic, cum faciat contra legem Dei, non excusatur a peccato, quamvis non faciat contra conscientiam; sic enim con-

tra legem Dei facit. Aut illa opinio non est vera, sed magis, contraria, quam iste sequitur, ita quod vere licet habere plures praebendas; et tunc distinguendum est quia aut talis habet conscientiam de contrario, et sic iterum peccat contra conscientiam faciens, quamvis non contra legem; aut non habet conscientiam de contrario, seu certitudinem, sed tamen in quamdam dubitationem inducitur ex contrarietate opinionum; et sic si manente tali dubitatione plures praebendas habet, periculo se committit, et sic proculdubio peccat, utpote magis amans beneficium temporale quam propriam salutem; aut ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem adducitur, et sic non committit se discrimini, nec peccat.

Unde patet solutio ad objecta.

ARTICULUS XIV.

Utrum omne mendacium sit peccatum. — (Art. 192; et 1-2, quaest. 69, art. 1 et 2, et quaest. 110, art. 3.)

Ad quartum sic proceditur. 1. Videtur quod non omne mendacium sit peccatum. Majus enim peccatum est homicidium quam mendacium. Sed homicidium potest licite fieri, ut cum iudex occidit latronem. Ergo et mendacium.

2. Praeterea, in sacra Scriptura quidam laudantur, qui tamen mentiti esse intelliguntur, ut obsterices, Jacob, et Judith. Ergo mendacium non semper est peccatum.

Sed contra est quod Augustinus determinat in lib. de Mendacio.

Respondet dicendum, quod quocumque aliquis actus habet aliquam inordinationem inseparabiliter annexam, nunquam potest bene fieri; quia ipsa inordinatio est aliquid superfluum vel diminutum, et ita non potest in tali actu medium accipi, in quo virtus consistit, ut patet per Philosophum in vi Ethic. Hujusmodi autem actus est mendacium. Ad hoc enim inventa sunt verba vel voces, ut sint signa intellectuum; ut dicitur in I Perih.: et ideo quando aliquis voce enuntiat quod non habet in mente, quod importatur in nomine mendacii, est ibi inordinatio per abusum vocis. Et ideo concedimus quod mendacium semper est peccatum.

Ad primum ergo dicendum, quod homicidium semper est peccatum, quia inordinationem habet inseparabiliter annexam; homicidium enim plus importat quam occisio hominis; composita enim nomina frequenter plus importat quam componentia; importat enim homicidium occisionem hominis indebitam; et

ideo homicidium nunquam est licitum, quamvis occidere hominem aliquando liceat.

Ad secundum dicendum, quod, sicut Augustinus dicit lib. de Mendacio, et habetur in Glossa super illud Psalm. v: *Perdes omnes qui loquuntur mendacium*, dupliciter aliquis laudatur in Scriptura. Quidam propter perfectum statum virtutis; et horum facta proponuntur omnibus in exemplum; et de talibus non legitur quod mentii sint; vel si aliqua dixerunt quae mendacia videntur, secundum intentionem quam ex instinctu Spiritus sancti conceperunt, mendacia non sunt. Quidam vero laudantur propter virtutis indolem; et sic in aliquibus mendacium fuisse legitur, maxime officiosum, sicut patet de obstetricibus. Non enim commendantur quia mentitae sunt, sed propter misericordiam ex qua in mendacium inciderunt; et sic apparet in eis quaedam indoles, idest profectus virtutis, non autem profectio.

ARTICULUS XV.

Utrum oporteat quod si aliquis intendat peccare mortaliter, quod peccet propter hoc mortaliter. — (1-2, quaest. 114, art. 10, ad 2; et 2-2, quaest. 11, art. 3, ad 2.)

Circa quintum sic proceditur. Videtur quod non oportet quod si aliquis intendat peccare mortaliter, quod peccet propter hoc mortaliter. Deus enim pronior est ad miserendum quam ad puniendum, ut habetur in Glossa in princ. Hierem. Sed si aliquis intendat peccare venialiter, non sequitur quod propter hoc peccet venialiter. Ergo nec oportet quod qui intendit peccare mortaliter, quod propter hoc peccet mortaliter.

Sed contra, quicumque intendit peccare mortaliter, facit contra conscientiam. Sed omnis talis peccat mortaliter. Ergo etc.

Respondeo dicendum, quod improprie dicitur mortaliter intendat peccare mortaliter aut venialiter: malum enim est praeter intentionem et voluntatem, ut dicit Dionysius, iv cap. de divin. Nomin. Sed quod aliquis intendit facere aliquid quod credit esse mortale peccatum, ex hoc dicitur quod intendit peccare mortaliter. Praedicta ergo quaestio nihil aliud quaerit nisi quare aliquis credens esse peccatum mortale quod facit, peccet mortaliter: non autem est necesse quod sit veniale, si credat veniale esse; ut si fornicationem credat esse veniale peccatum. Cujus quaestio de facili patet solutio: quia, cum conscientia etiam erronea habeat vim ligandi, ex hoc ipso quod contra conscientiam facit, mortaliter peccat. Error autem conscientiae quandoque habet vim absolventi sive excusandi;

quando scilicet procedit ex ignorantia ejus quod quis scire non potest, vel scire non tenetur; et in tali casu, quamvis factum de se sit mortale, tamen intendens peccare venialiter, peccaret venialiter; sicut si aliquis intendere accedere ad uxorem suam causa delectationis, et ita tenderet peccare venialiter, si alia ei supponeretur, eo nesciente, nihilominus venialiter peccaret. Quandoque vero error conscientiae non habet vim absolventi vel excusandi; quando scilicet ipse error peccatum est, ut cum procedit ex ignorantia ejus quod quis scire tenetur et potest; sicut si crederet fornicationem simplicem esse peccatum veniale; et tunc, quamvis crederet peccare venialiter, non tamen peccaret venialiter, sed mortaliter.

Et sic patet responsio ad objecta.

QUAESTIO VII.

Deinde quaeritur de his quae pertinent ad poenam et gloriam. Et primo de his quae pertinent ad poenam. Secundo de his quae pertinent ad gloriam. Circa poenam autem quaeritur: primo de poena spirituali; secundo de poena corporali damnatorum. Circa primum duo quaeruntur: 1° utrum damnati videant gloriam sanctorum post diem judicii; 2° utrum damnati vellent suos propinquos esse damnatos.

ARTICULUS XVI.

Utrum damnati post diem judicii videant gloriam sanctorum. — (4, dist. 50, quaest. 2, art. 2, quaest. 3.)

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quod damnati post diem judicii videant gloriam sanctorum. Sicut enim se habet gloria ad miseriam, ita miseria ad gloriam. Sed de perfectione gloriae sanctorum est ut videant miseriam damnatorum, ut habetur Isaiae ult. 24, *Egredientur, et videbunt cadavera impiorum*. Ergo et de perfectione miseriae damnatorum est ut videant gloriam sanctorum; et sic post diem judicii, quando in miseria perfecta erunt, videbunt gloriam sanctorum.

2. Praeterea, post diem judicii nulla afflictio a damnatis subtrahetur. Sed nunc affliguntur damnati de hoc quod vident gloriam sanctorum, secundum illud Isai. xxvi, 2: *Videant et confundantur zelantes populi*. Ergo et post diem judicii gloriam sanctorum videbunt.

Sed contra, omnis delectationis materia damnatis post diem judicii subtrahetur. Sed videre sanctorum gloriam est quaedam materia delectationis. Ergo etc.

Respondeo dicendum, quod videre gloriam beatorum dupliciter contingit. Uno modo ut capiatur quid sit ipsa gloria, et qualis et quanta; et sic nullus potest videre gloriam nisi qui est in gloria: superat enim et desiderium et intellectum eorum qui non sunt in ea: hoc enim est manna absconditum, et nomen novum scriptum in calculo, quod nemo novit nisi qui accipit, ut habetur Apocal. II. Alio modo contingit videre gloriam beatorum, ut videantur ipsi beati esse in quadam gloria inenarrabili et excedente intellectu; et sic damnati ante diem iudicii vident gloriam sanctorum, non autem post diem iudicii: quia tunc erunt penitus a sanctorum consortio alienati, ut qui ad summum jam miseriae pervenerunt, et ideo nec etiam sanctorum consortio digni habebuntur: nam videns aliquod consortium habet cum eo quod videt.

Ad primum ergo dicendum, quod videre miseriam damnatorum omnino erit sanctis ad gloriam; gaudebunt enim de justitia Dei, et de sua evasione; secundum illud Psalm. LVII, 2. *Laetabitur justus cum viderit vindictam*. Sed videre sanctorum gloriam aliquid perfectionis importat, qua post diem iudicii damnati privabuntur.

Ad secundum dicendum, quod damnati in inferno existentes post diem iudicii memores erunt gloriae sanctorum, quam ante iudicium et in iudicio viderunt; et sic cognoscent eos esse in maxima gloria, quamvis non videant ipsos beatos, nec eorum gloriam; et ita invidia torquebuntur; et sic afflictio quae est in eis nunc ex tali visione, manebit visione sublata: de quo etiam magis dolebunt videntes se etiam visione sanctorum indignos reputatos.

Ad illud quod contra obicitur, dicendum, quod videre sanctorum gloriam non est materia delectationis nisi secundum primum modum visionis videatur; qualiter a damnatis nunquam videtur: secundo autem modo videre, et non habere, est magis afflictionis causa propter invidiam.

ARTICULUS XVII.

Utrum damnati vellent suos propinquos esse damnatos.
(4, dist. 50, quaest. 2, art. 1, quaest. 4.)

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod damnati non vellent suos propinquos esse damnatos. Dicitur enim Lucae XVI, quod dives in inferno damnatus petebat Lazarum mitti ad fratres suos, ut testaretur illis ne venirent in locum tormentorum. Petitio autem est voluntatis designatio. Ergo damnati non volunt suos propinquos damnari.

Sed contra est quod Isai. XIV, super illud, *Surrexerunt de solis suis*, dicit Glossa, *solatium est damnatis socios habere suae poenae*. Ergo ipsi vellent omnes esse damnatos.

Respondeo dicendum, quod vitia spiritualia in damnatis continuantur; quod significatur Ezech. XXXII, 27, ubi dicitur de impiis: quod *cum armis suis ad infernum descendunt*; et ideo in eis perfecta invidia est, ad quam pertinet dolere de bono alterius quod ipse non habet; et sic etiam vellet omnes pati malum quod ipse patitur; liberari enim a malo, quoddam bonum est. Quae quidem invidia in aliquibus etiam in hac vita tantum invalescit, ut suis propinquis cum omnibus aliis esse damnatos; et dolebunt, si sciant aliquos esse salvatos. Sed tamen si non omnes debent damnari, sed aliqui servari, magis vellent suos propinquos quam alios a damnatione liberari; quia in hoc etiam invidia torquebuntur, si videant salvari alios, et suos damnari; et per hunc modum dives damnatus nolebat suorum damnationem.

Et sic patet solutio ad objecta.

QUAESTIO VIII.

Deinde quaerebatur de poena corporali damnatorum; utrum scilicet sit ibi tantum poena ignis, vel etiam poena aquae.

ARTICULUS XVIII.

Utrum in inferno sit tantum poena ignis, vel etiam poena aquae. — (4, dist. 1, quaest. 2, art. 3, quaest. 1; 3 cont. Gent. cap. 145; et 1 part., quaest. 10, art. 3, ad 2; et 2-2. quaest. 67, art. 4, ad 2.)

Et videtur quod sic, per illud Job XXIV, 19, de impiis: *Transibunt ab aquis nivium ad calorem nivium*.

Sed contra, omnis delectatio et refrigerium damnatis auferitur. Sed non potest esse sine quodam refrigerio, quod aliquis afflictus calore ad frigus aquae transeat, vel e converso. Ergo talis poenarum alternatio non erit in damnatis.

Respondeo dicendum, quod, sicut dicit Basilius exponens illud Psalm. XXVIII, *Vox Domini intercedentis flammam ignis*, in fine mundi ignis dividetur, et alia elementa; et quicquid est in eis pulchrum et clarum remanebit superius ad gloriam beatorum; quod vero est in eis faeculentum et poenosum, de-

scendit in infernum ad poenam damnatorum; et ita foer totius creaturae in infernum colligetur, et erit damnatis ad poenam, et non solum patientur poenam ignis. Justum est enim ut qui Creatorem offenderunt, ad omni creatura puniantur; unde dicitur Sap. v, 21, quod orbis terrarum pugnabit pro illo contra insensatos.

Ad illud autem quod in contrarium objicitur, dicendum, quod ex hujusmodi varietate poenarum nullum erit in damnatis refrigerium. Ignis enim et aqua et hujusmodi non agent in corpora damnatorum actione naturae, ita quod relinquunt suas qualitates in corporibus damnatorum secundum esse naturae, sicut ignis relinquit calorem in lignis quae fecit esse calida; alioquin, cum contraria non possint esse simul in eodem, oporteret corpora damnatorum suas qualitates perdere; et sic transmutata natura organorum, fieret poena minus sensibilis: sed agunt in corpora damnatorum actione spirituali, imprimendo scilicet suas qualitates in corporibus damnatorum secundum esse spirituale, per modum quo species colorum est in aere, vel etiam in pupilla, non ita quod fiant colorata. Unde corpora damnatorum sentient afflictionem ignis sine hoc quod convertantur in naturam ignis; et ideo varietas poenarum non faciet eis aliquid refrigerium. Refrigerium enim nunc ex alteratione poenarum proveniens causatur ex transmutatione naturae; in quantum per frigus aquae superfluitas calefactione remittitur, et sic ad medium venit, quod est delectabile.

QUAESTIO IX.

Deinde quaerebatur de gloria beatorum: et circa hoc quaeruntur duo: 1° utrum beatitudo sanctorum per prius consistat in intellectu quam in affectu, vel e converso; 2° utrum per prius beati ferantur ad videndum humanitatem Christi, quam ejus Divinitatem.

ARTICULUS XIX.

Utrum beatitudo sanctorum praecipue consistat in intellectu. — (4, dist. 49, quaest. 1, art. 1, quaest. 2; et 1-2, quaest. 3, art. 4; et 3 cont. Gent., cap. 26.)

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quod beatitudo sanctorum praecipue consistat in intellectu. Sicut enim dicit Augustinus x Confess., beatitudo est gaudium de veritate. Sed veritas pertinet principaliter ad intellectum. Ergo et beatitudo.

2. Praeterea, Joan. xvii, 3: *Haec est vita aeterna, ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum.* Cognitio autem ad intellectum pertinet. Ergo et vita aeterna, sive beatitudo.

3. Praeterea, Augustinus dicit, I de Trinit., quod *visio est tota merces.* Merces autem est beatitudo. Ergo pertinet principaliter ad visionem intellectus.

Sed contra, praemium respondet merito. Sed meritum principaliter consistit in voluntate. Ergo et beatitudo, quae est praemium.

Respondeo dicendum, quod felicitas sive beatitudo in operatione consistit, et non in habitu, ut Philosophus probat in 1 Ethic.; unde beatitudo hominis potest comparari ad aliquam potentiam animae dupliciter. Uno modo sicut objectum potentiae: et sic beatitudo praecipue comparatur ad voluntatem; nominat enim beatitudo ultimum finem hominis, et summum bonum ipsius. Finis autem et bonum sunt objectum voluntatis. Alio modo sicut actus ad potentiam: et sic beatitudo originaliter et substantialiter consistit in actu intellectus; formaliter autem et complete in actu voluntatis; quia impossibile est ipsum actum voluntatis esse ultimum finem voluntatis. Ultimus enim finis hominis est id quod est primo desideratum. Non autem potest esse quod primo volitum si actus voluntatis. Prius enim est potentiam ferri in aliquid objectum, quam quod feratur super actum suum; prius enim intelligitur actus alicujus potentiae quam reflexio ejus super actum illum; actus enim terminatur ad objectum; et ita quaelibet potentia prius fertur in objectum quam in actum suum; sicut visus prius videt colorem quam videat se videre colorem; et ita etiam voluntas prius vult aliquid bonum quam velit se velle; et sic actus voluntatis non potest esse primo volitum, et per consequens nec ultimus finis. Sed quotiescumque aliquid bonum exterius est desideratum quasi finis, ille actus noster est nobis quasi finis interior, quo primo perfecte attingimus ad ipsum; sicut dicimus, quod comestio finis est, et beatitudo ejus qui ponit cibum finem suum, et possessio ejus qui finem suum ponit pecuniam. Finis autem nostri desiderii Deus est; unde actus quo ei primo conjungimur, est originaliter et substantialiter nostra beatitudo. Primo autem Deo conjungimur per actum intellectus; et ideo ipsa Dei visio, quae est actus intellectus, est substantialiter et originaliter nostra beatitudo. Sed quia haec operatio perfectissima est, et convenientissimum objectum; ideo consequitur maxima delectatio, quae quidem decorat operationem ipsam et perficit eam, sicut pulchritudo juventutem, ut dicitur 10 Ethic. (cap. iv); unde ipsa delectatio quae voluntatis est, est formaliter complens beatitudinem; et ita beatitudo.

dinis ultimae origo est in visione, complementum autem in fruitione

Tres ergo primae rationes concedendae sunt, quia ostendunt quod beatitudo substantialiter consistat in actu intellectus.

Ad illud autem quod contra objicitur, dicendum, quod meritum consistit in agendo, praemium autem in recipiendo. Actio autem primo pertinet ad voluntatem, quia ipsa movet omnes alias vires; sed receptio primo pertinet ad intellectum quam ad voluntatem; unde praemium per prius attribuitur intellectui, meritum autem voluntati.

ARTICULUS XX.

Utrum beati in gloria prius ferantur ad contemplandam Christi Divinitatem quam ejus humanitatem.

Circa secundum sic proceditur. 1. Videtur quod beati in gloria prius ferantur ad contemplandam Christi Divinitatem quam ejus humanitatem. Altissimo enim statui altissimus actus primo et principaliter competit. Sed beati sunt in statu altissimo. Cum ergo actus intelligentiae, quae est potentia altissima, cujus actus ferri in Deum, sit actus altissimus et nobilissimus videtur quod hic actus primo beatis competat ut Deum contemplantur.

2. Praeterea, hoc ad imperfectionem viae pertinet quod oportet nos ab inferioribus ad superiora contemplanda conscendere. Sed in beatis erit perfectio contraria imperfectioni viae. Ergo ipsi e converso per prius superiora contemplabuntur; et sic primo Christi Divinitatem quam ejus humanitatem.

Sed contra, ad extremum non pervenitur nisi per medium inter Deum et homines est Christi humanitas: I ad Tim. II. 5: *Mediator Dei et hominum homo Christus Jesus*. Ergo sancti non perveniunt ad contemplationem Divinitatis Christi, nisi prius contemplando ejus humanitatem.

Respondeo dicendum, quod unusquisque prius considerat illud quod est ratio alicujus, quam id cujus ratio est; sicut artifex prius considerat regulam operis quam secundum regulam operetur. Beati autem adeo sunt Deo conjuncti ut ipse sit eis ratio cujuslibet cognitionis et operationis; aliter enim actus beatitudinis per alias cognitiones et operationes sanctorum impeditur: et ideo illud et quod sancti primo attendunt, est ipse Deus: ad eum habent medium cujuslibet cognitionis, et regulam cujuslibet operationis; et sic per prius contemplantur Divinitatem Christi quam ejus humanitatem. In utraque tamen contemplanda delectationem inveniunt; unde dicitur Joan. x. 9:

Ingredientur, scilicet beati, ad contemplandam Divinitatem Christi; et *egredientur* ad contemplandam ejus humanitatem, et utroque *pasca invenient*, id est delectationem, ut exponitur in libro de Spiritu et Anima.

Duas ergo primas rationes concedimus.

Ad illud quod contra objicitur, dicendum, quod ratio illa procedit quantum ad statum viae, in qua nondum sumus Deo perfecte conjuncti, sed oportet nos ad Deum per Christum accedere; sed cum jam Deo in beatitudine conjuncti erimus, per prius intendemus Christi Divinitati quam ejus humanitati.

XXI. QUODLIBET